

ΣΥΝΕΝΤΕΨΗ

1) Πώς είναι να μεγαλώνει κάποιο παιδί στα Βάτικα την εποχή εκείνη;

Προσωπικώς θεωρώ πολύ τυχερό τον εαυτό μου, ευλογημένο θα 'λεγα, διότι μεγάλωσα σ' αυτό τον τόπο, την εποχή εκείνη. Από τα μέσα της δεκαετίας του '40 που μπορώ και θυμάμαι καθαρά, θα σας βεβαιώσω ότι εβίωσα την κοινότητα, την συντροφικότητα, την ηρεμία και την γαλήνη που φέρνουν οι σχέσεις οι ανθρώπινες, η έγνοια για τον άλλο.

Μες στην αγάπη μεγάλωσα και την εμπιστούσνη. Γεννήθηκα και ανατράφηκα μέσα σε μια οικογένεια αγαπημένη, έντιμη, ενωμένη, δραστήρια. Άτομα με πίστη και ευσέβεια. Φιλόξενα και φιλότιμα. Με αρχές. Ωστόσο δεν ήταν η οικογένειά μου η μόνη ευσεβής, η μόνη φιλόξενη. Όλοι σχεδόν τότε, στον τόπο μας, ήταν άνθρωποι χρηστοί. Μικρή πόλη η Νεάπολη και γνωρίζομαστε καλά στην ανάγκη, συντρέχαμε. Στη θλίψη, συμπονούσαμε. Χαιρόμαστε με τη χαρά του άλλου. Νοσταλγούσαμε τους ξενιτεμένους ακόμη κι αν δεν ήταν συγγενείς μας. Τόπος μικρός όπου δεν εισχωρούσε το σκοτάδι, η απιστία, η κακία. Θα διακρινόταν αμέσως. Εξάλλου τι άλλο θέλαμε τότε; Να επουλωθούν πρώτα οι πληγές από τον μεγάλο πόλεμο και από τον επακόλουθο εμφύλιο, να έχουμε καλούς δασκάλους, καλή ζωή.

Η Νεάπολη, θα το ξέρετε, δεν γνώρισε μεγάλη στέρηση ούτε υλικών ούτε πνευματικών αγαθών. Κατ' αρχάς καλλιεργούσαμε με αγάπη τη γη, σεβόμαστε και περιποιούμαστε τα ζωντανά, αρκούμαστε και στα ολύγα, και ας αναζητούσε η ψυχή κάπου- κάπου τα περισσότερα. Έπειτα είναι και η θάλασσα. Μεγάλος δρόμος όχι μόνο για την οικονομία μας αλλά και για το ξεσήκωμα και του νου. Και τον πλούτο της καρδιάς, και ακόμη, για την διάδοση των ιδεών.

Ήταν ήσυχη τότε η μικρή μας πόλη. Μα και τραγούδια ακούγονταν και παρέες δημητιουργούνταν και γλέντια γίνονταν είχαμε και σινεμά. Με νοσταλγία θυμάμαι τις θαυμάσιες ταινίες που έφερνε ο μακαρίτης Νίκος Μπιλίνης ή «Μπούρμπουλας» στην ταράτσα του οποίου σπεύδαμε όλοι οι κάτοικοι σχεδόν, και παρακολουθούσαμε απορροφημένοι, μαγεμένοι? προηγουμένως, και πριν την έναρξη του έργου είχαν αντιλαλήσει οι δρόμοι και τα σοκάκια από τα τραγούδια της Μπελίντας, της Μαριάννας Χατζοπούλου, της μεγάλης Βέμπη, του Μαρούδα, του Πατέτου- αχ,

Ρωτώντας έναν σημαντικό άνθρωπο, μία ξεχωριστή Νεαπολίτισσα.

Τη δική μας κυρία Ελένη Σαραντίτη

Βραβευμένη Συγχραφέα Αρθρογράφο (επί 28 έτη).

Με τη Ρούλα Οικονόμου

Στις εκλογές του Συνδέσμου μας στις 24 Μαΐου είχα την μεγάλη χαρά να συναντήσω την κυρία Ελένη Σαραντίτη η οποία μας κάνει την τιμή να μοιραστεί μαζί μας κάποιες σκέψεις της - βιώματά της - θεωρίες της. Την ευχαριστούμε και της ευχόμαστε υγεία, ευημερία και δύναμη ψυχής.

πόσο τα θυμάμαι...

Έπειτα είχαμε τα πανηγύρια, τις ονομαστικές εορτές, το καλοκαιράκι με τις βαρκάδες, τις αστροφώτιστες νύχτες όπου οι γυναίκες -το πλείστον- αλλά κι εμείς τα παιδιά απλωνόμαστε στους κήπους ή στα πεζοδρόμια και τα κατώφλια και λέγαμε -και τι δεν λέγαμε! Παραμύθια με νεράιδες, ορφανά και αγάπες, τάματα και θαύματα, αγώνες και νίκες, νεκρούς που δεν λησμονήθηκαν, έρωτες που επέζησαν, κι άλλοι που κυνηγήθηκαν, όλη η ουσία της ζωής υπήρχε σε αυτές τις διηγήσεις. Ε, και κάποτε και καμιά πληροφόρηση (κουτσομπολί, εννοώ)!

Είχαμε και την εκκλησία? απαραιτήτως κάθε Κυριακή. Πηγαίναμε περιποιημένοι. Τόπος ιερός, να τον σεβαστούμε. Μοσχοβολούσες μέχρι το δρόμο το θυμίαμα, έμπαιναν τα πουλιά από τις ανοιχτές πόρτες, απ' τα σπασμένα τζάμια. Υπήρχαν και οι ρομαντικές νύχτες όπου η νεολαία, νέοι κυρίως, έκαναν καντάδες. Συνήθως κοντά στο σπίτι μιας όμορφης και επιθυμητής. Αθώα πράγματα. Εικόνες άδολης ευτυχίας που φυτεύτηκαν γερά στην έτοιμη να δεχτεί και να χαρεί στιδηποτε καρδιά μου.

Ασφαλώς και είχαμε τις απώλειες μας, κάθε σπίτι κι ένας πόνος συνήθως, είχαμε πένθη και αποχωρισμούς, ορισμένες οικογένειες ζούσαν με στερήσεις (τις οποίες όμως δεν επιδείκνυαν), ήδη πολλοί νέοι έφευγαν για την Αυστραλία ή τις ΗΠΑ, ο τρόπος ζωής μας, όμως, ο λιτός και φιλικός, μας έδινε αρκετές χαρές. Τότε δεν ζητούσαμε και πολλά. Εξάλλου δεν είχε γεννηθεί τότε αυτό το καταναλωτικό τέρας. Ο άνθρωπος πλάστηκε για να χαίρεται και να δημιουργεί. Αντλήσαμε όλα τα καλά που μας έδινε η ζωή στον τόπο μας και είμαι ευγνώμων γι' αυτό, αγάπησα την οικογένειά μου, τους συμπατριώτες μου, μου το ανταπέδιδαν, τα λουλούδια άνθιζαν για όλους, η ευτυχία και η ησυχία ήταν για όλους, το ίδιο και τα όνειρα για προκοπή. Απέκτησα φιλίες γερές και σταθερές οι οποίες ακόμη στάζουν βάλσαμο στην ψυχή μου.

Ήτανε ζωή γλυκιά. Ζωή στα μέτρα του ανθρώπου.

2) Αν μπορούσατε να αλλάξετε κάτι από αυτά που έχουν σημαδέψει τη ζωή σας, τι θα ήταν αυτό;

Προσπάθησα να αναζητήσω κάτι που θα μπορούσα να αλλάξω στη ζωή μου, και ειλικρινώς, δεν βρήκα. Έζησα και ζω μια

ζωή γεμάτη, δόξα τω θεώ, πόνεσα με τις απώλειες των πολυαγαπημένων μου προσώπων, έκλαψα, παρακάλεσα, μα ωριμάζοντας σκέψη θεού και πως ήμουν τυχερή που έζησα με αυτούς τους γονείς και αυτό τον αδελφό. Έπειτα η παρηγόρησή μου ήταν και τα άλλα μου αδέλφια που βρίσκονταν πάντα δίπλα μου.

Κατά τα λοιπά δεν θα άλλαζα το παραμικρό στη ζωή μου. Και χάρηκα και ταξίδεψα, και αγάπησα, και νοστάλγησα δέθηκα με ανθρώπους, είδα ωραία θέατρα, άκουσα «μουσικές εξαίσιες», μεγάλωσα δυο καλούς γιούς, απέκτησα εγγόνια, σεβάστηκα τη φύση και τα πλάσματά της, τέλος, η ζωή μου πρόσφερε ένα μεγάλο δώρο: Κάνω τη δουλειά που από μικρή αγάπησα. Γράφω τόσα χρόνια τώρα με σεβασμό στον εαυτό μου και στον αναγνώστη, μοχθώ όλο και περισσότερο ώστε τα βιβλία μου να γίνονται όλο και καλύτερα. Δόξα τω Θεώ, το καταφέρνω. Είναι μια μεγάλη απόλαυση αυτό για μένα. Είναι η ευτυχία...

3) Διαλέξτε πέντε λέξεις που περιγράφουν τον εαυτό σας.

Ευγένεια, ευαισθησία, εργατικότητα, αξιοποιία, εγκαρδιότητα, αλληλεγγύη. Υπάρχουν, βέβαια και ελαττώματα, αλλά, ευτυχώς όχι σοβαρά: ούτε διακριτά.

4) Γνωρίσατε πολλούς σημαντικούς ανθρώπους στη ζωή σας. Ποιος σας εντυπώσασε περισσότερο και γιατί;

Ω, ναι γνώρισα αρκετούς σημαντικούς ανθρώπους μέχρι τώρα. Πλήν δεν με εντυπωσίασαν. Οι σημαντικοί άνθρωποι και από τον χώρο της τέχνης ή της πολιτικής, ακόμη και της επιστήμης και των επιχειρήσεων, γνωρίζουν την σπουδαιότητά τους την οποία μοχθούν να επαυξήσουν και -οι περισσότεροι- επιζητούν την κολακεία και τον θαυμασμό- αναφέρομαι βέβαια στους πολύ προβεβλημένους και τους προωθημένους από τα διάφορα μέσα ενημέρωσης. Οπότε δεν μπορούν να κάνουν μια ενδιαφέρουσα συζήτηση, δεν μπορούν να δοθούν σε μια φιλία, δεν μπορούν να αναστενάξουν με το φεγγάρι ή να ριγήσουν ακούγοντας κελαϊδισμούς ή χαϊδεύοντας ένα βρέφος. Κανείς δεν με εντυπωσίασε ιδιαίτερα. Το έργο μερικών από αυτούς, ναι. Οι ίδιοι, μάλλον αρνητικώς.

Σημαντικός άνθρωπος ήταν για μένα η μητέρα μου, σημαντικές και οι δυο αδελφές της: Φιλάλληλες, ταπεινές, εργατι-

κές, σεμνές και γλυκομήλητες, είχαν το χάρισμα να δίνονται στους άλλους, παραμερίζοντας συχνά τον εαυτό τους. Από το σπίτι της μιας θείας μου, στην Πλάκα, περνούσε όλη η φτωχολογία της περιοχής. Η γλύκα της άλλης έκανε και άγνωστα νήπια να τρέχουν κοντά της ζητώντας τα χάδια της. Και είχαν και οι τρεις χρυσά χεράκια έχω υφαντά έργα ης μητέρας μου, αληθινά έργα τέχνης.

Αυτές για μένα ήταν σημαντικοί άνθρωποι. Αχ, να ξέρατε πόσο η μνήμη τους με συγκινεί και με γαληνεύει...

5) Ποια είναι η καλύτερη συμβουλή που σας έχουν δώσει;

Μου έχουν δώσει δυο υπέροχες συμβουλές- θα μπορούσα να σας πω ότι λειτούργησαν ως πυξίδα στην ζωή μου. Την πρώτη μου την έδωσε η μητέρα μου στα δώδεκά μου χρόνια όταν μου είπε, «Ελένη μην καταδεχτείς ποτέ να πεις ψέματα. Την αλήθεια λέγε, κι ας είναι καμιά φορά πικρή. Η αλήθεια φωτίζει τα βήματα του ανθρώπου και μερεύει την ψυχή του». Η δεύτερη μου δόθηκε από έναν φίλο μου, όταν με την μεταπολίτευση -έγκυος γυναίκα- κατέβαινα στα συλλαλητήρια ενθουσιασμένη, έχοντας εγκαταλείψει και γράψιμο και διάβασμα και σχέδια για καινούργιο βιβλίο. Θυμάμαι με πλησίασε κάποιο καλοκαιρινό απόγευμα και μου είπε κάτι αναπάντεχο, και τώρα που το σκέππομαι, πολύ σωστό: «Ελένη γύρων στα βιβλία σου. Καλύτερες υπηρεσίες θα προσφέρεις στην πατρίδα αν γράψεις ένα καλό βιβλίο». Ευτυχώς τον άκουσα. Εξάλλου και η συγγραφή ενός καλού βιβλίου, που προστατεύει τις μνήμες, τους ανθρώπους και την ομορφιά κάθε τόπου, και δίνει κουράγιο μα και απόλαυση στον αναγνώστη, πολιτική πράξη είναι!!!

6) Ποια θεωρείτε μεγαλύτερη αρετή σε έναν άνθρωπο και ποια τη μεγαλύτερη «αμαρτία»;

Ως προς την αρετή νομίζω, η αγάπη υπερέχει πάντων. Θυμάστε μήπως τον υπέροχο ύμνο της αγάπης στην Α' προς Κορινθίους Επιστολή του Παύλου; «Εάν ταίς γλώσσαις των ανθρώπων λαλώ και των αγγέλων, αγάπην δε μη έχω, γέγονα χαλκός ηχών ή κύμβαλον αλαλάζον...»

Όσον αφορά την «αμαρτία» θεωρώ ότι ο αγνώμων άνθρωπος είναι ο χειρότερος των ανθρώπων. Οι αρχαίοι Πέρσες οδηγούσαν στο δικαστήριο τον αχάριστο. Οι δε αρχαίοι Έλληνες φιλόσοφοι και ρήτορες, όπως Πλούταρχος, Κλεόβουλος, Δημοσθένης, έψεγαν με διαφόρους τρόπους τους αγνώμονες.

7) Ποιο είναι το αγαπημένο σας απόφθεγμα;

Το πιο αγαπημένο ανάμεσα στα αγαπημένα μου αποφθέγματα είναι αυτό του Έλληνα ποιητή Μενάνδρου (4ος αιώνας π. Χ): «Ως χαρίεν εστ' άνθρωπος αν άνθρωπος ή».

Μα ας μου επιτρέψετε να μεταφέρω εδώ και ένα γνωμικό του λαού μας: «Η αγάπη πύργους καταλεί και κάστρα ρίχνει

κάτω!»

8) Η ζωή είναι πιο πολύ τύχη ή επιλογές;

Πιστεύω -μερικώς- στην τύχη αλλά και δίχως τις επιλογές του ο άνθρωπος θα ήταν ανήμπορος και αφημένος στη μοίρα του, μη αντιδρώντας στο παραμικρό. Ο θνητός εάν δεν ενεργούσε κάποτε αντίθετα στα επιβαλλόμενα ή προβλεπόμενα, θα έμενε εντελώς απροστάτευτος εμπρός σε μια δύναμη την οποία οφείλει, με την αληθινή Παιδεία, να ελαττώσει.

9) Τι θα προτείνατε στους νέους σήμερα; Και τι θα λέγατε σε αυτούς, που θέλουν να ακολουθήσουν μία καριέρα σαν τη δική σας;

Την φράση που ανέφερα προηγουμένως: Αληθινή Παιδεία. Η Παιδεία, όπως την εννοώ, δεν αφορά μόνον πτυχία πανεπιστημιακά, έχει κυρίως να κάνει με την καλλιέργεια και την ενδυνάμωση του χαρακτήρα. Έχει να κάνει και με την ανθρωπιά. Επίσης και με τον ανθρωπισμό να εμπνέεται δηλαδή από τις κλασικές αξίες και αρετές.

Γνωρίζω πως είναι δύσκολες οι μέρες ώστε να μιλά για ουμανισμό, αλλά ξέρετε, στις δυσκολότερες περιόδους της ανθρωπότητας, το πνεύμα ανθισθόλησε. Πάρτε παράδειγμα τι έγινε με την βιομηχανική επανάσταση στην Αγγλία, όταν αρχηστεύθηκαν χιλιάδες εργατικά χέρια και γέμισαν οι δρόμοι και οι πλατείες από απελπισμένους εργάτες. Λοιπόν, εκείνη την δυσοίωνη εποχή, γράφηκαν στη χώρα των ανέργων τα μεγαλύτερα λογοτεχνήματα του κόσμου (Ντίκενς, Μπροντέ, κ.ά.) Βλέπετε οι άνθρωποι αντέδρασαν στην μοίρα, αφήνοντας το πνεύμα τους να φωτίσει τους ορίζοντες του κόσμου.

Θα ήθελα αυτό να στείλω σαν χαιρετίσματα στους νέους μας: Να εφοδιαστούν με εφόδια πνευματικά. Να διαβάσουν με συνέπεια. Ένας άνθρωπος που είναι διαβασμένος, είναι ένας ενημερωμένος πολίτης και δεν θα επιτρέψει σε καμιά δύναμη να τον αλλοτριώσει ή να τον ξεγελάσει. Τελικώς, με τις γνώσεις και τις επιλογές του θα εναντιώθει και στα τυραννικά ή απάνθρωπα καθεστώτα, και στην τύχη.

Τώρα, και επειδή στα σχολεία που επισκέπτομαι, πολλά παιδιά με ρωτούν τι χρειάζεται κανείς για να γίνει συγγραφέας, παιδιά που εμφανώς αγαπούν το βιβλίο, τους εξηγώ πως δεν αρκεί το ταλέντο. Ούτε και η φαντασία. Χρειάζεται πρώτα η ωριμότητα της σκέψης, τα αισθήματα που θα τα δυναμώσουν, τα πάμπολλα βιβλία που θα διαβάσουν (δανειστικές βιβλιοθήκες υπάρχουν σχεδόν παντού), οι αμέτρητες σελίδες που θα διαγράψουν. Πάλι και πάλι. Να παρατηρούν. Να σκέπτονται βαθιά. Να αγαπούν. Το ταλέντο είναι το τριάντα τοις εκατό στην όλη διαδικασία της δημιουργίας ενός καλού βιβλίου. Όλο το υπόλοιπο είναι γνώσεις και μόχθος. Και υπομονή, επίσης.

10) Οι ήρωες σας από την πραγματική ζωή;

Οι ήρωες μου, οι ηρωίδες μου από την

πραγματική ζωή κατοικούν στα ελληνικά σπίτια (ή στα ιταλικά, ή στα ισλανδικά, δεν καθορίζονται ποτέ αυτά) και είναι οι μανούλες. Μανούλες που πονούν να φέρουν τα παιδιά τους στον κόσμο, μανούλες που υποφέρουν αργότερα στο πρώτο στραβωπάτημα του παιδιού τους, μανούλες που ανασταίνουν παιδιά, εγγόνια, που τα μαθαίνουν προσευχές, τραγούδια, μανούλες που νανουρίζουν, που χαίρονται, που κάποτε πείνασαν, που πολέμησαν παλαιότερα, που ενστάλαξαν την πίστη στα παιδιά τους, που ξήλωσαν στρώματα και φανέλες για να ράψουν στα μικράκια τους «καινούργια» ρουχαλάκια, που περιμέναν τους θαλασσινούς ή τους ταξιδιώρηδες άνδρες πίσω από τις πόρτες, που έμαθαν στα σπλάχνα τους τη γλώσσα των τραγουδιών και του ιερού λόγου, τα δημοτικά τραγούδια και τα παραμύθια του λαού? μανούλες που διέσωσαν την γλώσσα μας την ελληνική σε σκοτεινούς καιρούς? μανούλες αγιασμένες. Και σε καιρό πολέμου, και σε καιρό ειρήνης. Μανούλες των σπαρασσόμενων και τώρα, όπου γης χωρών. Μανούλες- Παναγιές.

Οι σεπτές, κεχαριτωμένες ηρωίδες μου αυτές είναι. Κι ας μην με θεωρήσετε ρατσίστρια, εμένα που ανατράφηκα κοντά σε εξαίρετους άνδρες, που ο τόπος μας γέννησε εκλεκτούς οικογενειάρχες, ήδη από χρόνους πανάρχαιους, απλώς θεωρώ την μητέρα ως «γέφυρα μετάγουσα από γης προς ουρανόν».

11) Η ευαισθησία σας, σας οδήγησε στην απασχόληση και συναναστροφή με παιδιά. Τι έχει αφήσει στη ζωή σας αυτή η επιλογή;

Δεν συνομιλώ μόνον με παιδιά αλλά και με ενηλίκους. Από τις συνομιλίες μου με τους μεγάλους, αντλώ, δυστυχώς, πίκρα και προβληματισμό. Από τις συζητήσεις μου με τα παιδιά ξαναζώ την ελπίδα και η ψυχή μου αγαλλιάζει, ευτυχώς. Είθε τα παιδιά να κτίσουν το μέλλον της πατρίδα μας στα χνάρια των δικών τους, αμόλυντων ονείρων.

12) Τι θέλατε να δείτε να γίνεται στα Βάτικα επί των ημερών μας που δεν έχει γίνει;

Θα λαχταρούσα να δω την Νεάπολη φιλόξενη, όπως παλαιότερα, αισθητικότερη, όπως τα περασμένα -μα όχι μακρινά- χρόνια πιο ήσυχη, απαλλαγμένη από αγκυροβόλια και από κερδοσκοπίες. Με πρόνοια που δεν θα σε στέλνει ασθενείς σε ζένες, έστω και γειτονικές πόλεις. Και με την προσοχή και την έγνοια της διαφύλαξης του ιστορικού παρελθόντος της. Διότι έχει παρελθόν. Ας το γνωρίσουμε και ας το διαφυλάξουμε. Για να της ετοιμάσουμε και το μέλλον που της ανήκει. Και της αξίζει!

Επιθυμώ, αγαπητή μου Ρούλα, να σας ευχαριστήσω για την συνάντηση -και την συζήτηση- που με συγκίνησε.